

JAVÍTÁSI ÚTMUTATÓ

A feladatok legkisebb, önállóan értékelhető részeit, az itemeket a magyar ABC kisbetűivel jelöltük. Az itemek már nem bonthatók fel részteljesítményekre, ezért azok már csak kétféleképpen minősíthetők: a tanuló megoldotta, vagyis az item megoldása jó, illetve a tanuló nem oldotta meg, vagyis az item megoldása nem jó. Az első esetben az item betűjelét kell bekarikázni.

Ha az item betűjele mellett 2 áll, akkor a feladatelem értéke 2 pont. Ekkor az itemre – megoldottságától függően – 0 vagy 2 pont adható. Minden más esetben a feladatelem értéke 1 pont.

Ha a tanuló megoldása nem egyezik meg teljesen a javítókulcsban megadott válaszokkal, az eddig bevált gyakorlat szerint a szakirodalommal igazolható jó válasz is pontot ér.

1. a) I
b) H
c) I
d) H
e) H
f) I

6 pont

2. a) A zsidó valláshoz kapcsolódnak.
b) Alkuinhoz, a Karoling kor neves tudósához kapcsolódó elemek. / A Frank Birodalomhoz / Nagy Károlyhoz rendelhető elemek.
c) Püspökségek helyszínei (a Magyar Királyságban).
d) Felső-magyarországi/felvidéki bányavárosok / bányavárosok.
e) Vazul fiai.
f) Hunyadi Mátyás fekete seregének hadvezérei.

6 pont

3. a) Táltos aláhúzása, a másik két elem a kettős fejedelemségre jellemző.
b) Müron aláhúzása, ő ókori görög alkotó / a másik két alkotó a reneszánsz időszakában alkotott.
c) Wittelsbach Ottó aláhúzása, ő trónkövetelő az Árpád-ház kihalása után / a másik kettő tartományúr / kiskirály.
d) Kapuadó aláhúzása, I. Károly / Károly Róbert által hozott adónem / a másik kettő Hunyadi Mátyás idején szedett adófajta.
e) A kupola aláhúzása. Reneszánsz építészeti elem. / A másik kettő a gótikus stílus jellemzője.
Az egyes feladatelemek csak akkor megoldottak, ha az aláhúzás és az indoklás is helyes. Az egyes itemekre 0 vagy 2 pont adható.

10 pont

4. a) VII. Gergely pápa
b) III. Kázmér / Nagy Kázmér
c) III. Ince pápa
c) I. Murád szultán
d) Thuróczy János
e) Hunyadi László

6 pont

5. a- az állítások betűjelének helyes beírása a táblázatba a megadott személyek neve alá:
n)

III. Béla	II. András	IV. Béla	I. Károly	Nagy Lajos	Luxemburgi Zsigmond	Hunyadi János	Hunyadi Mátyás
f) o)	a) p)	e) h)	d) q)	c)	j) l) n)	k) m)	b) g) i)

- r) 1351. évi törvény / Ősiség törvénye

8. a-b) A Lackfiak, a Szécsiek, Kanizsai János egri püspök / bátyja, Vencel cseh király. (bármely két név megoldott feladatelemet jelent).
- c) 1397-ben kötelezte a birtokosokat, hogy 20 jobbágytelek után egy lovas íjászt állítsanak ki / Bevezette a telegkatonaságot.
- d) Védelmi övezetet / ütközőzónát kívánt létrehozni az ország és az Oszmán Birodalom között.
- e) 1404-től Zsigmond beleegyezésétől tette függővé a „**királyi tetsvényjog**”, a **placetum regium** a pápai bullák kihirdetését.
- f-g) Az újjászervezett társadalmi elit vezetőit **1408-tól a Sárkány-rend** tömörítette. (a rendtagok a királyt az első helyre sorolták, de magukkal egyenlőnek tartották> bármelyikük viszályában közösen döntött a 22 tag)
- h) 1397. évi temesvári országgyűlés mondta ki, hogy a jobbágyok tartozásaik rendezése után szabadon költözhetnek
- Bármely helyes tartalmi elem egy megoldott feladatelemet jelent. Az e-f-g) pontoknál elegendő a kiemelt válaszlemek megadása a teljesített ítemhez.*

8 pont

9. a) Csáky
b) familiáris(a)
c) szerb
d) Újlakiak
e) Zsigmond
f) erdélyi

6 pont

10. a-d) Az itáliai reneszánsz először Hunyadi János udvarában jelent meg Vitéz János környezetében. Mátyás ebben a szellemiségben nevelkedett.
Mátyás jó mecénásként támogatta a művészeteket, a kultúrát, udvarát **reneszánsz központtá** fejlesztette. Építkezések: itáliai építőmesterek, visegrádi nyári palota, budai vár. Udvarába **humanista** tudósokat hívott. **Corvinák** (Bibliotheca Corviniana) – a kor tudományos irodalmának összegyűjtése is cél- leghíresebb könyvtárosa: Galeotto Marzio.
Udvari **történetírója**: Antonio Bonfini.
A magyarországi könyvnyomtatás kezdete is Mátyás király nevéhez köthető. 1473-ban Hess András megnyitotta az első budai nyomdát. Ő adja ki Thuróczy János Chronica Hungarorumát (Magyarok krónikája).
- e) *Az ítem akkor megoldott, ha a tanuló érvelő fogalmazást alkalmaz.*

Minden „bizonyíték”, amely tartalmaz egy kulcsszót egy megoldott ítemet jelent. (Bibliotheca Corviniana / corvinák, Hess András nyomdája / nyomtatás, humanista írók / humanisták, reneszánsz központ, történetírók).

5 pont

- 11 a) Egy-egy forrás értelmező beépítése a válaszba egy-egy megoldott feladatelemet jelent

Hunyadi Mátyás (1458-1490) erős kézzel látott hozzá hatalma megszilárdításához. Lemondatta Szilágyi Mihályt (1) Nem vette feleségül Garai Annát, Garai Lászlót eltávolította nádori tisztségéből. (1) A Garai-Újlaki liga III. Frigyeszt választotta királlyá, de Mátyás visszaverte a fegyveres támadásokat. III. Frigyeszel megállapodtak (a Szent Korona visszakerült Magyarországra, de a császár megtarthatta a magyar királyi címet.)

Szövetséget kötött Podjebrad György cseh királlyal (lányát, Katalint elvette feleségül).

A rendi monarchia központosítását kívánta megteremteni: az államélet minden területén a központosított, tőle függő hivatalnokszerkezetet igyekezett létrehozni. (1) Minden fontos tisztség betöltése az ő akaratától függött, tisztségviselői főként a Hunyadi-család familiárisai, a köznemesek közül és a polgárság soraiból kerültek ki, akiktől a feltétlen hűség mellett a szakértelmet is elvárta. (1) Az átszervezett királyi kancellária vezetésével Vitéz Jánost bízta meg.

Mátyásnak nagyra törő külpolitikai céljai voltak, ennek megvalósításához szüksége volt egy olyan állandó zsoldoseregre, amellyel függetleníteni tudta magát a bárói bandériumoktól.

A központosított államigazgatás és a zsoldos hadsereg sok pénzbe került. Mátyás a török veszélyre hivatkozva rendszeressé tette a Zsigmond óta ismert rendkívüli hadiadó szedését. (1) Voltak olyan évek, amikor ezt többször is beszedték, évi értéke egy aranyforint volt, kb. egy hízott disznó ára. Ezek mellett természetesen további fontos jövedelemforrások maradtak a királyi regálék, a szabad királyi városok adója, a külkereskedelmi vámok stb. (1) Mátyás uralma nem volt népszerű, hiszen uralkodása alatt mind a bárók, mind a köznemesek kiszorultak a hatalomból, a parasztság pedig a királyi adókat nyögte. A jobbágyokat terhelő tetemes királyi adók sértették a földesúri érdekeket. (1)

Hunyadi Mátyás egyik fő célja volt, hogy a jövedelmek nagy részének ellenőrzését kivonja a rendek ellenőrzése alól. (1) A pénzügy és adóügy átszervezésére 1467-ben került sor. Az ország pénzügyi igazgatását a főkincstartó irányította. Mátyás a tisztség nevének módosításával (kincstartó), s azzal, a kincstartóság élére nem nemeset, hanem egy budai polgárt (Ernuszt Jánost) nevezett ki, a kincstartóságot a király megbízható hivatalává alakította (1)

A királyi jövedelmek növeléséhez az adózási rendszert is megváltoztatta. A régi adófajtákra sok megye, város mentességet szerzett, s beszedésük kikerült a királyi adószedők kezéből (pl.: adóbérlőké lett). Mátyás ezért a kamara haszna helyett bevezette a királyi kincstár adóját (tributum fisci regalis). (1) Az uralkodó az új adó befizetését a több privilegizált csoport számára is kötelezővé tette (pl.: kunok, jászok...) (1)

Az adószedés rendszere is megváltozott; a korábbi kapuadó helyett háztartások (a házakat jelölő füstnyílások, füstök) szerint vetette ki a kincstári adót, a füstpénzt. (1)

A háztartás lett az alapja az 1468-tól évente akár kétszer is beszedett rendkívüli adónak (segély, hadiadó) is, amelyet a háborúk költségeire fordítottak. A kincstári adót és a rendkívüli hadiadót úgy szedték be a jobbágyoktól, hogy együttes összegük évi egy forintra rúgott. (1)

Mátyás és tanácsadói eltörölték a harmincadvámot is. (1) A távolsági kereskedelem új behozatali és kiviteli vámját, a koronavámot minden kereskedéssel foglalkozó embernek fizetnie kellett. A névváltoztatással elérték, hogy a korábban szerzett vámfizetés alóli mentességek megszűntek. (1)

A pénzügyi reformok eredménnyel jártak. Mátyás éves bevételét 620-630 ezer (500 ezer és 750 ezer) forint közötti összegre becsülhetjük. (1) (a szakirodalmak adatai némi eltérést mutatnak!)

A hatalomból kiszorítottak, még Mátyás hívei közül is számosan szembefordultak a király központosító szándékaival. *(hivatkozás a forrásokra)* (1) Szemére vetették azt is, hogy elhanyagolja a török elleni védekezést és erőit nyugat felé fordítja. A Csehország elleni hadjárat volt az utolsó csepp a pohárban. A mozgalom élére Vitéz János esztergomi érsek és Janus Pannonius pécsi püspök állt, az összeesküvők a lengyel uralkodó kisebbik fiát, Kázmér herceget léptették fel Mátyással szemben. (1) A szervezkedés azonban hamar kudarcba fulladt, Janus Pannoniusnak menekülni kellett, Vitéz Jánost pedig haláláig „házi őrizetben” tartották.

Mátyás halála után a bevételek 200-220 ezer aranyra csökkentek. A pénzügyigazgatást áthatotta a korrupció. A gazdasági gondokat fokozta, hogy az arany-és az ezüstbányászat tovább hanyatlott, a Fugger-Thurzó - vállalkozás se fizetett eleget a kincstárnak. A századforduló táján gazdasági válság bontakozott ki, és eközben az ország déli határain már ott a török.

Mátyás uralkodása volt az utolsó korszak a középkori magyar történelemben, amikor egy különleges képességekkel rendelkező uralkodó „nagyhatalommá” tette a magyar királyságot. Mátyás központosító törekvéseinek azonban nem voltak meg a gazdasági és társadalmi feltételei, hiányzott az erős polgárság, amely adóival támogathatta volna a centralizációt. Mátyás uralmát személyes tekintélye és tehetsége tartotta fenn, ezért lehetett, hogy halálával alkotásai rövid idő alatt veszendőbe mentek. A maga korában zsarnoknak tartott király uralma Mohács után, a török elnyomás alatt élő nemzedékek emlékezetében szépült meg, az „elnyomás kora” a béke és az igazságosság aranykorává magasztosult.

*Minden helyes válaszelem egy megoldott feladatelemet, s egy pontot ér.
Maximális 11 pont akkor adható, ha legalább 11 feladatelemet (ítélet) logikus szövegösszefüggésbe illesztett a tanuló a helyes történelmi szakszókincs alkalmazásával.*

11 pont

Források:

Bertényi Iván: Hunyadi János kormányzósága, I. (Hunyadi) Mátyás, Humanizmus és reneszánsz = Királyok könyve. Officina Nova Kiadó, 1993. pp 78 - 83.

Kubinyi András: Mátyás király birodalma = Magyarország története. Főszerkesztő: Romsics Ignác. Akadémiai Kiadó, 2007. pp 233 - 253.

Herber – Martos – Moss- Tisza: Történelem 3. Reáltanoda Alapítvány, 1997.

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1426_december_27_ozorai_pipo_halala (2017.12.20.)

<http://tortenelemcikkek.hu/node/129> (Harmat Árpád Péter: Hunyadi János élete) (2017.12.20.)

<http://tortenelemcikkek.hu/node/203> (Harmat Árpád Péter: Hunyadi Mátyás) (2017.12.21.)

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/tarsadalomtudomanyok/tortenelem/a-kozepkor-tortenete-476-1492/hunyadi-matyas-uralkodasa/hunyadi-matyas-kozpontosito-torekvesei> (2017.12.21.)

<http://mek.oszk.hu/10600/10604/10604.htm> (Bonfini: Mátyás király) (2017.12.22.)

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1467_december_15_hunyadi_matyas_vereseget_szenved_moldvabanyanal/

(Tarján. M. Tamás: Hunyadi Mátyás vereséget szenved) (2017.12.23.)

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1463_majus_1_hunyadi_matyas_es_podjebrad_katalin_eskuvoje_budan/

(Tarján M. Tamás: 1463. május 1. | Hunyadi Mátyás és Podjebrád Katalin esküvője Budán) (2017.12.25.)

<http://ado.hu/rovatok/ado/matyas-kiraly-kegyetlenul-adoztatott> (Juhász István: Mátyás kegyetlenül adóztatott) (2018.01.04.)